

Vplyv nábytku na kvalitu obytného prostredia

V. Navrátil: *Influence of Furniture on the Quality of Living Environment. Život. Prostr., Vol. 38, No. 4., 198 – 200, 2004.*

The man of nowadays has high demand on the equipment of living environment with objects of everyday use. From technical viewpoint there are no obstacles for production of functional, aesthetic products with an interesting design. However, from the aspect of health, ecology and ergonomics, the quality of life decreases. The paper deals with the relation living environment – furniture – materials. As considers the materials, it points out to their advantages and negative properties. An emphasis is put on upholstered furniture and its effect on the quality of dwelling.

Dnešný človek má vysoké nároky na bývanie – vybavuje si obytný priestor predmetmi, ktoré mu uľahčujú i spríjemňujú každodenný život. Po stránke technickej neexistujú prekážky na výrobu funkčného, estetického a dizajnersky zaujímavého nábytku. Avšak po stránke zdravotnej, ekologickej a ergonomickej sa dá skôr hovoriť o znižovaní kvality života.

Tento príspevok sa pokúša ozrejmiť, aký vplyv má nábytok na kvalitu obytného prostredia. Informácie však nemôžu byť vyčerpávajúce, lebo prostredie, v ktorom žijeme, sa veľmi rýchlo mení, rovnako ako nároky, podmienky a faktory života.

Kúpeľňa

Obytné prostredie môžeme charakterizovať ako priestor, ktorý používame za účelom relaxácie, oddychu, zefektívnenia a spríjemnenia života. Toto prostredie tvorí najčastejšie dom či byt a príslušný obytný exteriér v podobe terasy alebo okrasnej záhady. V tomto príspevku budeme brať do úvahy iba vnútorné obytné prostredie.

Ak chceme mať život príjemný, vybavujeme si aj obytné prostredie vecami, ktoré sú nám milé, dobre sa s nimi cítíme a dodávajú nám pozitívnu energiu. Tento pocit je individuálny, v rámci rodiny zväčša treba hľadať kompromisy. Preto sú miestnosti uspořobené osobe, ktorá v nej „kraluje“. Napr. kuchyňa býva zariadená prevažne podľa vkusu domácej pani, spálňa rodičov by mala vyhovovať ich požiadavkám a podobne. Ale v byte sú aj spoločné priestory, ako je napr. obývací izba či predsieň, kde sa kratšie či dlhšie zdržuje každý člen rodiny. Dnes je trend vytvárať aj tzv. domáce pracoviská či kancelárie, čo si vyžaduje vyčleniť časť obytného priestoru pracovným potrebám.

Ak vezmeme do úvahy uvedené skutočnosti, potrebujeme vo svojom obytnom priestore mnoho druhov a typov nábytku vyrobených z rôznych materiálov. A nie sú to len viditeľné, hmatateľné materiály – drevo, kov, plasty, sklo či kameň. Sú to aj komponenty, ktoré vo výrobku nevidíme, alebo si ich neuvedomujeme: lepidlá, náterové hmoty, spájacie prvky a podobne.

Rozoberme si stručne najdôležitejšie materiály, z ktorých je vyrobený nábytok a ich vplyv na kvalitu života jeho užívateľov.

• *Drevo* je základný a najstarší materiál na výrobu nábytku. V našich klimatických podmienkach sa naj-

viac používa *buk, smrek, jedľa*, ako aj iné drevy. Patrí k nim *dub, jaseň, orech, topoľ, borovica, smrekovec, ale aj breza*. Spomenuté masívne drevo je predovšetkým konštrukčným materiálom, ale po povrchovej úprave aj materiálom dekoračným. Pri čalúnených výrobkoch sa využíva najmä na výrobu kostry sedacieho, ako aj lôžkového nábytku. Pozitívne vlastnosti dreva sú všeobecne známe: dekoratívnosť, pocit tepla, ľahká opravovateľnosť. Menej známe sú jeho negatívne vlastnosti: napádanie mikroorganizmami (huby, plesne), biologickými organizmami (červotoče, termity, hlodavce), ako aj vytváranie elektromagnetického smogu, najmä pri ostrých hranách.

- **Materiály na báze dreva** sú drevotriekové dosky, preglejky, lamely, drevovláknité dosky, latovky. Ide o konštrukčné materiály, ale ak sú povrchovo upravené (dyhovaním, farbením) môžu pôsobiť aj esteticky. Pri čalúnenom nábytku sa používajú na nosnú konštrukciu lacnejších výrobkov. Ich nepriaznivá vlastnosť je ľahké prijímanie vlhkosti v akejkoľvek podobe (napučívanie). V takom prípade výrazne klesá aj pevnosť v tlaku, čo má za následok porušenie konštrukcie nábytku.

- **Kov** v podobe rúrok, plechu, tyčí, tvarovaných výkrovkov, najčastejšie eluxovaný, chrómovaný alebo čierny sa v poslednom čase využíva nielen ako konštrukčný materiál, ale aj pružiaci, spojovací a dekoračný materiál pri čalúnenom i nečalúnenom nábytku. Jeho výhodou je pevnosť v tlaku aj v ťahu. Malá pružnosť (okrem pružín) a zosilujúce účinky elektromagnetických vln (elektromagnetický smog) sú jeho negatívne vlastnosti.

- **Plasty** sú dnes neoddeliteľnou súčasťou nábytku. Výrazne sa uplatňujú nielen pri skrinkovom a sedacom nábytku (spájacie prvky, lepidlá, náterové hmo-

Kuchyňa s jedáľnským kútom

Obývací spálňa

ty), ale aj v kategórii čalúneného nábytku ako konštrukčný, nosný prefabrikát, rôzne peny a vlákna v izolačných a potáhových materiáloch, lepidlách, spájacích a ozdobných prvkoch.

Z hľadiska spotrebiteľa sú plasty spravidla lacnejšie ako kovové materiály, sú tvárnejšie, teplejšie a farebnejšie. Ich najväčšou nevýhodou je však tvarová i látková nestálosť pri vyšších teplotách. Rizikové je pôsobenie sálavého tepla (už 50 °C) a iných foriem tepelnej energie. Plasty sa pritom deformujú a uvoľňujú sploďiny s obsahom toxických látok (oxidu uhľoňatého, oxidu uhľičitého, kyanovodíka a pod.). Niektoré, najmä lacnejšie čalúnenia, ktoré sú vyrobené z polyuretánovej peny a nemajú izolačnú vrstvu pod potáhovou textíliou, podliehajú znehodnoteniu mikroorganizmami, predovšetkým roztočmi.

- **Sklo** sa uplatňuje vo forme tabúl na poličkách, dvierkach, zrkadlách, stolových doskách, alebo v podobe dekoračných a úžitkových predmetov, ako sú vázy, nádoby rôznej veľkosti a tvaru, svietidlá. Jeho hlavnou nevýhodou je krehkosť. Ľahko sa rozbije a úlomky z neho môžu spôsobiť úraz.

Čalúnený nábytok

Čalúnený výrobok z prírodných materiálov, ako je vlna, bavlna, ľan či koža, môže v nevetranom a vlhkom obytnom prostredí napadnúť plesneň či hniloba. Naopak, vo veľmi suchom a presvetlenom prostredí môžu nastať na nábytku, nielen čalúnenom, farebné zmeny až rozpad latexových, nedostatočne izolovaných materiálov. Na príčine je infračervené žiarenie, ktoré je súčasťou denného svetla. Spôsobuje fotosyntetickú degradáciu farbív a prírodného latexu.

Spáľňa

Pracovňa

Spomínané materiály na výrobu čalúneného i nečalúneného nábytku treba umne sklbiť a využiť ich prednosti, pričom je dôležité zohľadniť potreby užívateľov bytu a funkciu bytového priestoru. Napríklad lôžko dieťaťa v predškolskom, školskom a študijnom veku by malo byť kvalitnejšie ako lôžko dospelého človeka. Dôvodom je vývoj chrbtice, ktorý trvá do 22 až 24 rokov. Správny vývin chrbtice počas spánku (esovitě prehnutie pri polohe na chrbte alebo na bruchu, lineárny tvar pri polohe na boku) eliminuje zdravotné problémy v strednom a vyššom veku. Dnes sa pri tomto druhu nábytku uprednostňujú lamelové rošty v polohovateľnom ráme s matracmi z penových materiálov. Konštrukcia matraca by mala byť sendvičová (na hrúbku matraca minimálne tri vrstvy rôznych typov peny),

Študentská izba

prípadne zónová (na dĺžku matraca v miestach najväčšieho zataženia, teda v driekovej a v ramennej časti sa používa „tvrdší“ materiál).

Ak sa rozhodujeme medzi tzv. statickými výrobkami a dynamickými, resp. polohovateľnými, uprednostňujeme dynamické, minimálne polohovateľné, ktoré sa prispôbujú polohám používateľa a nie naopak, aby sa musel prispôbovať spotrebiteľ výrobku. Toto pravidlo sa týka sedacieho aj lôžkového nábytku, kde by sme mali uprednostňovať vzduchové, resp. vodné matrace pred tzv. klasickými, aj keď sú z moderných penových materiálov.

Aj poťahové látky ovplyvňujú kvalitu čalúneného nábytku. Dnes sa vyrábajú aj tzv. viacvrstvé tkaniny so zdravotne pozitívnymi účinkami (antistresové, s prídavkom aloe, mikrovlákna a pod.)

Pokiaľ dáme prednosť čalúneným výrobkom s kovovými pružinami, vyberáme si tzv. minibonelly alebo pružiny vo vrecúškach, ktoré nepôsobia tvrdo, ale lepšie rozkladajú tlaky na ploche.

Kvalitu obytného prostredia určuje aj kvalita nábytku, a preto by sme si ho nemali vyberať len podľa ceny, ale aj podľa materiálov, z ktorých je vyhotovený. Platí tu baťovské „*Nie som taký bohatý, aby som kúpoval lacné veci.*“ Všetky uvedené „novinky“ sú totiž drahšie ako bežne dostupné výrobky.

Literatúra

www.lencos.sk, www.kriska.sk, www.sedacky.com

Doc. Ing. Vojtěch Navrátil, PhD., Katedra nábytku a drevárskych výrobkov Drevárskej fakulty Technickej univerzity vo Zvolene, ulica T. G. Masaryka 2117/24, 960 53 Zvolen, navratil@vsld.tuzvo.sk